

PAPER DETAILS

TITLE: Hemsirelik Öğrencilerinin Tibbi Hata Tutumlarının Değerlendirilmesi

AUTHORS: Bilgen Özlük,Sevim Pinar Gökmen,Nadire Acar,Zahide Sayhan,Sema Sönmez,Feyza
Nur Koç

PAGES: 32-43

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2442762>

Hemşirelik Öğrencilerinin Tıbbi Hata Tutumlarının Değerlendirilmesi

Bilgen ÖZLÜK^{1*}  Sevim Pınar ÖZTORUN²  Nadire ACAR³ 

Zahide SAĞLAM⁴  Sema SÖNMEZ⁵  Feyza Nur KOÇ⁶ 

^{1*} Necmettin Erbakan Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Türkiye

² Dr. Ali Kemal Belviranlı Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi, Türkiye

³ Dr. İbrahim Halil Özsoy Bolvadin Devlet Hastanesi, Türkiye

⁴ Mardin Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Türkiye

⁵ Necmettin Erbakan Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, Türkiye

⁶ Sivas Numune Hastanesi, Türkiye

Makale Bilgisi	ÖZET
Makale Geçmişi Geliş Tarihi: 23.05.2022 Kabul Tarihi: 20.07.2022 Yayın Tarihi: 25.04.2024 Keywords Hasta Güvenliği, Hemşirelik Öğrencisi, Tıbbi Hata, Tutum.	Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hata tutumlarının değerlendirilmesi amaçlandı. Tanımlayıcı tipte tasarlanan bu çalışma, bir kamu üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim görmekte olan 210 hemşirelik öğrencisi ile gerçekleştirildi. Verilerin toplanmasında “Tıbbi Hatalarda Tutum Ölçeği” kullanıldı. Araştırma için üniversitenin etik kurulundan ve hemşirelik bölümü dekanlığından izin alındı. Veriler tanımlayıcı istatistik analizler, bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi ile değerlendirildi. Tıbbi Hatalarda Tutum Ölçeği toplam puan ortalamasının $Ort \pm SS = 2.12 \pm 0.32$ olduğu belirlendi. Ölçek alt boyutlarından en yüksek puan ortalamasının $Ort \pm SS = 2.95 \pm 0.66$ ile Tıbbi Hata Algısı alt boyutunda, en düşük puan ortalamasının ise $Ort \pm SS = 1.96 \pm 0.46$ ile Tıbbi Hataya Yaklaşım alt boyutunda olduğu görüldü. Öğrencilerin sınıf düzeyleri ile Tıbbi Hata Nedenleri alt boyutu arasında istatistik olarak anlamlı bir farkın olduğu ($p < 0.05$) saptandı. Çalışmanın sonucunda hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hatalara karşı tutumlarının olumsuz olduğu, öğrencilerde tıbbi hata algısı ve hata bildirim farkındalığının düşük olduğu belirlendi. Hemşirelik eğitim müfredatlarında, öğrencilerin hasta güvenliği kültürünü kazandırılmasına yönelik farklı eğitim modelleri ve simülasyon temelli öğretim yöntemleri kullanılması önerilmektedir.

Evaluation of Nursing Students' Attitudes Towards Medical Error

Article Info	ABSTRACT
Article History Received: 23.05.2022 Accepted: 20.07.2022 Published: 25.04.2024 Keywords Patient Safety, Nursing Students, Medical Order, Attitude.	This study aimed to evaluate nursing students' attitudes towards medical errors. This descriptive study was conducted with 210 nursing students studying in the department of nursing of a public university. “The Scale of Attitudes Towards Medical Errors” was used to collect data. Permission for the study was obtained from the ethics committee of the university and the dean of the nursing department. Data were analyzed by descriptive statistical analysis, independent groups t-test, and one-way analysis of variance. The mean Scale of Attitudes Towards Medical Errors total scores was 2.12 ± 0.32 . The highest mean score of the scale sub-dimensions was in the Perception of Medical Error sub-dimension with a mean of 2.95 ± 0.66 , and the lowest mean score was in the Approach of Medical Error sub-dimension with a mean of 1.96 ± 0.46 . It was determined that there was a statistically significant difference between the grade levels of the students and the Reasons for Medical Error sub-dimension ($p < 0.05$). As a result of the study, it was determined that nursing students' attitudes towards medical errors were negative, and the perception of medical error and awareness of error reporting was low. So, it is recommended to use different education models and simulation-based teaching methods to help students gain a positive attitudes toward patient safety in the nursing education curriculum.

To cite this article

Özlük, B., Gökmen, S.P., Acar, N., Sayhan, Z., Sönmez, S. & Koç, F.N. (2024). Hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hata tutumlarının değerlendirilmesi. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 32-43.

<https://doi.org/10.51123/jgehes.2024.110>

*Sorumlu Yazar: Bilgen Özlük, bilgenozluk@gmail.com



This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

GİRİŞ

Hasta güvenliğini tehdit eden tıbbi hatalar hastanede yatış süresi, maliyet ve mortalite oranlarını artıran önemli bir sağlık sorunudur (World Health Organization [WHO], 2022a). Dünyada ölüm ve sakatlığa yol açan 10 nedenden birisinin tıbbi hatalar olduğu tahmin edilmektedir (WHO, 2022b). Tıbbi hatalar nedeniyle yılda 440.000 Amerikalı'nın öldüğü düşünülmekte ve bu sayının tıbbi hataların ülkenin üçüncü sırada ölüm nedenleri arasında yer aldığı bildirilmektedir (Makary ve Daniel, 2016). Yapılan bir metaanaliz çalışmasında 20 hastadan 1'inin önlenabilir tıbbi hataya maruz kalmasının endişe verici olduğu belirtilmektedir (Ta'an vd., 2021). Tıbbi hatalar gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde hastaneye yatış ve tıbbi harcamaların maliyetini artırmakta ve bu da sağlık hizmet kalitesinin düşmesine neden olmaktadır (WHO, 2022a).

Tıbbi hataların yetersiz raporlanması nedeniyle (Baran ve Akın, 2023), görülme oranları tam olarak bilinmemekle birlikte farklı çalışmalara göre, tıbbi hataların görülme oranları %1 ile %50 arasında değişmektedir (Harrison vd., 2015; Rolston ve Zygorakis, 2014; Ta'an vd., 2021; Vaziri vd., 2019). Türkiye'de Sağlık Bakanlığı 2016 yılı istatistiklerine göre tıbbi hata oranının yaklaşık olarak %16 olduğu bildirilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2016). Tıbbi hataların raporlanması önündeki en büyük engelin korku olduğu belirtilmektedir (Halperin ve Bronshtein, 2019). Cezalandırma korkusu, sağlık çalışanlarını hataları bildirme konusunda isteksiz kılmaktadır. Birçok kurumda suçlayıcı ve ceza kültürünün olması tıbbi hata raporlama konusunda endişeye sebep olmaktadır (Rodziewicz vd., 2022). Yetersiz raporlama, olayların tam olarak analiz edilmesi ve gerekli iyileştirici faaliyetlerin uygulanması noktasında sorun teşkil etmektedir (Halperin ve Bronshtein, 2019). Tüm sağlık çalışanlarının tıbbi hataların raporlanmasının neden gerekli olduğunun farkında ve bu sorumluluğu yerine getirecek bilince sahip olması gerekmektedir.

Sağlık ekibindeki tüm bireyler, sağlık hizmeti sunumunun hastalar için daha güvenli hale getirilmesinde rol oynamaktadır. Hemşirelerin tedavi uygulamadaki rolü, yoğun çalışma saatleri ve hastalarla daha fazla temasta bulunmaları nedeniyle daha fazla tıbbi hata ile karşı karşıya kaldıkları bildirilmektedir (Alrabadi vd., 2021; Kandemir ve Yüksel, 2020; Rodziewicz vd., 2022). Tıbbi hata konusundaki farkındalık hemşirelerin çalışma hayatında önemli olmakla birlikte, bu farkındalığın hemşirelik eğitimi sırasında kazandırılması önem taşımaktadır (Safarpour vd., 2017; Stolic vd., 2022). Öğrencilerin uygulama alanını tanımama, hasta ile ilk karşılaşma, herhangi bir uygulama yapma ve iletişim becerilerindeki eksiklikler kaygı ve korkuya neden olmakta (Öner ve Özkan, 2021; Uğurlu ve Karahan, 2022; Sü vd., 2018) ve tıbbi hata yapma olasılığını artırmaktadır (Dehvan vd., 2021; Li vd., 2021). Öğrenci hemşirelerde tıbbi hatalarla ilgili yapılan çalışmalarda, öğrencilerin klinik uygulamalarda tıbbi hata ile karşılaştıklarını ve bu hataların hasta güvenliğini riske ettiği raporlanmıştır (Dehvan vd., 2021; Karaveli Çakır, 2020; Li vd., 2021; Solak vd., 2021; Stolic vd., 2022; Yılmaz ve Yalım, 2020). Öğrenci hemşirelerin hasta güvenliğini tehdit eden tıbbi hataları saptayabilmesi, çözümü ve raporlamasına yönelik olumlu tutum içerisinde olması gerekmektedir (Güleç ve İntepeler, 2013). Bu olumlu tutumun meslek hayatına başlamadan önce öğrencilik hayatında kazandırılması, öğrencilerin gelecekte karşılaştıkları tıbbi hata durumlarında gösterecekleri davranışlara şekil verecektir (Altuntaş vd., 2019). Ayrıca öğrencilik hayatında tıbbi hata konusundaki tutumları, tıbbi hatayı bildirme ve raporlama düzeyleri hakkındaki farkındalıkları, mezuniyet sonrası çalışma hayatında hasta güvenliği ve sağlık bakım kalitesinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hatalara yönelik algıları, tıbbi hataya yaklaşımları ve tıbbi hataların nedenlerine karşı tutumlarını belirlemek ve alana katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma, tanımlayıcı tasarımda gerçekleştirildi.

Örneklem

Bu çalışmanın evrenini, bir kamu üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim görmekte olan ikinci (n=122), üçüncü (n=64) ve dördüncü (n=50) sınıf hemşirelik öğrencileri oluşturdu (N=236). Birinci sınıfta öğrenim gören hemşirelik öğrencileri, araştırmanın yapıldığı dönemde klinik uygulamaya çıkmamış olması nedeniyle araştırma dışında tutuldu. Araştırmada herhangi bir örnekleme yöntemine gidilmeyip, tüm evrene ulaşılması hedeflenerek 210 hemşirelik öğrencisinden veri toplandı. Evrene ulaşma oranının %89 olduğu belirlendi.

Veri Toplama Araçları ve Süreçleri

Veriler hemşirelik öğrencilerinin yaş, cinsiyet ve sınıf düzeyinin yer aldığı üç soru ve Tıbbi Hatalarda tutum Ölçeği ile toplandı. Beş’li likert tipinde Türkçe olarak hemşire grubunda geliştirilen Tıbbi Hatalarda tutum Ölçeği (THTÖ), 16 madde ve “tıbbi hata algısı (THA), “tıbbi hata yaklaşımı (THY)” ve “tıbbi hata nedenleri” (TYN) olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır (Güleç ve İntepeler, 2013). Ölçeğin değerlendirilmesi 1-5 puan arasında yapılmaktadır. Ölçekte ‘3’ puan kesme noktası olarak belirlenmiştir. Üç’ün altında alınan puan tıbbi hata tutumlarının olumsuz, 3 ve üzeri puan ise tıbbi hata tutumlarının olumlu olduğunu göstermektedir. Olumsuz tutum; tıbbi hata ve hata bildirim önemi farkındalığının düşük olduğu, olumlu tutum ise; tıbbi hata ve hata bildirim önemi farkındalığının yüksek olduğunu göstermektedir (Güleç ve İntepeler, 2013). Cronbach alfa güvenirlik katsayısı orijinal ölçek toplamında 0.75 olarak bulunurken, bu çalışmada Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.76 olarak bulunmuştur. Veriler öğrencilere çalışmanın amacı hakkında bilgi verildikten sonra sınıf ortamında toplandı. Soru formunun doldurulması ortalama 5-7 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Hemşirelik öğrencilerinin özelliklerine yönelik verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde, ölçeğin toplam ve alt boyut puan ortalamalarının analizinde ise ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri kullanıldı. Ölçeğin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testiyle, anlamlılık değerleri ise Skewness ve Kurtosis ile değerlendirildi. Ölçek toplam ve alt boyutlarıyla hemşirelik öğrencilerinin özelliklerinin karşılaştırılması bağımsız gruplarda t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve gruplar arasındaki farkın belirlenmesinde ise ileri analiz Tukey HSD testi kullanıldı.

BULGULAR

Hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalamasının 20.52 ± 1.21 ve %84.3’ünün kız öğrenci olduğu belirlendi. Öğrencilerin %49.5’inin ikinci, %27.6’sının üçüncü ve %22.9’unun dördüncü sınıfta öğrenim gördükleri saptandı (Tablo 1).

Tablo 1*Hemşirelik Öğrencilerinin Özellikleri (n= 210)*

ÖZELLİKLER	n	%
Yaş (Ort±SS = 20.52±1.21)		
20 ve altı (min= 18)	117	55.7
21 ve üzeri (maks= 25)	93	44.3
Cinsiyet		
Kız	177	84.3
Erkek	33	15.7
Sınıf Düzeyi		
2.	104	49.5
3.	58	27.6
4.	48	22.9

Hemşirelik öğrencilerin THTÖ toplamından aldıkları puan ortalamasının 2.12±0.32 olduğu belirlendi. Ölçek alt boyutlarından alınan puan ortalamaları ise; THA alt boyutunun 2.95±0.66, THY alt boyutunun 1.96±0.46 ve THN alt boyutunun ise 2.06±0.39 olduğu tespit edildi (Tablo 2).

Tablo 2*Tıbbi Hatalarda Tutum Ölçeği Puan Ortalamasının Dağılımı*

	Ort±SS	Minimum	Maksimum
THA	2.95±0.66	1.50	5.00
THY	1.96±0.46	1.00	3.57
THN	2.06±0.39	1.00	3.86
THTÖ Toplam Puan Ortalaması	2.12±0.32	1.25	3.50

THTÖ: Tıbbi Hatalarda Tutum Ölçeği, THA: Tıbbi hata algısı, THY: Tıbbi hata yaklaşımı, THN: Tıbbi hata nedenleri

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin yaş ve cinsiyeti ile THTÖ arasında istatistik olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlendi ($p>0.05$). Hemşirelik öğrencilerin sınıf düzeyleri ile Tıbbi Hata Nedenleri alt boyutu arasında istatistik olarak anlamlı bir farkın olduğu ($p<0.05$), diğer alt boyutlarda ve ölçek toplamında ise istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı ($p>0.05$) saptandı. Yapılan ileri analiz yöntemiyle (Tukey (HSD) Tıbbi Hata Nedenleri alt boyutunda görülen anlamlı farkın ikinci sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı tespit edildi. İkinci sınıfta öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin, üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim gören hemşirelik öğrencilerine göre tıbbi hata nedenlerine yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu (2.15±0.41) belirlendi (Tablo 3).

Tablo 3*Hemşirelik Öğrencilerinin Özellikleri ile THTÖ Puan Ortalamasının Karşılaştırılması*

	THA	THY	THN	THTÖ Toplam
Özellikler	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Yaş				
20 ve altı	2.96±0.65	1.95±0.45	2.08±0.43	2.13±0.34
21 ve üzeri	2.94±0.68	1.96±0.48	2.03±0.33	2.11±0.29
t	0.223	-0.123	0.877	0.446
P	0.824	0.902	0.381	0.656
Cinsiyet				
Kız	2.96±0.66	1.95±0.46	2.03±0.37	2.11±0.31
Erkek	2.86±0.68	1.95±0.46	2.12±0.34	2.14±0.26
t	0.834	0.087	-0.964	-0.243
P	0.405	0.931	0.336	0.809

Sınıf				
2. Sınıf ^a	2.96±0.68	1.92±0.46	2.15±0.41	2.15±0.33
3. Sınıf ^b	2.98±0.59	2.04±0.43	1.96±0.38	2.12±0.31
4. Sınıf ^c	2.89±0.70	1.94±0.51	1.98±0.30	2.08±0.32
F	0.242	1.309	5.751	0.798
P	0.785	0.272	0.004	0.452
Fark (Tukey HSD)			a>b,c	

THTÖ: Tıbbi Hatalarda Tutum Ölçeği, THA: Tıbbi hata algısı, THY: Tıbbi hata yaklaşımı, THN: Tıbbi hata nedenleri, *t: Bağımsız gruplarda t testi, F: Tek yönlü varyans analizi

TARTIŞMA

Hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hatalara karşı tutumlarının değerlendirildiği bu çalışmada, öğrencilerin ölçek toplamında ve tüm alt boyutlarda tıbbi hatalara karşı tutumlarının olumsuz olduğu belirlendi. Bu sonuç hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hatalara karşı istenen tutum düzeyine sahip olmadığı ve hata bildirim farkındalığının düşük olduğu göstermektedir (Güleç ve İntepeler, 2013). Literatürde hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hata tutumlarının yüksek (Çınar vd., 2020; Gülnar vd., 2020; Yılmaz ve Yalım, 2020) ve düşük (Altuntaş vd., 2019; Karaahmetoğlu vd., 2019; Solak vd., 2021) olduğu farklı çalışmalar yer almaktadır. Çalışmalarda öğrenci hemşirelerin tıbbi hata tutum düzeylerinin yüksek olmasının nedeni olarak, eğitim müfredatlarında bulunan hasta güvenliği ile ilgili ders almaları ve hasta güvenliğine yönelik bilgilerinin güncellenmiş olmasının öğrencilerde tıbbi hata farkındalığını arttırmış olabileceği belirtilmektedir (Altuntaş vd., 2019; Bodur vd., 2012; Solak vd., 2021). Hasta güvenliği, kaliteli sağlık bakımının temel taşı olarak kabul edilmektedir (Bam vd., 2021). Bu nedenle hemşirelik öğrencilerinin, hasta güvenliğini tehlikeye atabilecek tıbbi hataları belirlemek ve değerlendirmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmaları önemlidir (Levett-Jones vd., 2020). Hemşirelik eğitimcileri, hemşirelik öğrencilerini tıbbi hata farkındalığı konusunda gerekli bilgi, beceri ve tutumlarla donatmak ve genel olarak hasta güvenliğini artırmak gibi zorlu bir görevle karşı karşıyadır. Bu durum özellikle öğrencilerin hasta güvenliği davranışlarının henüz tam olarak oluşmadığı ve klinik çalışma kültüründen etkilenmediği lisans hemşirelik öğrencileri için önem taşımaktadır (Mansour, 2015). Yapılan çalışmalarda hasta güvenliği eğitiminin sadece geleneksel eğitim modelinde verilen teorik ders içeriğiyle değil, ayrıca uygulamalı simülasyon eğitimi, vaka tabanlı öğrenme ve probleme dayalı eğitim gibi farklı eğitim modeli ve öğrenme yöntemleriyle desteklenmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır (Gomes vd., 2020; Kahrman vd., 2018; Li vd., 2021; Oncu vd., 2021). Farklı öğretim modelleri öğrencileri, hasta güvenliğini tehlikeye atan klinik uygulamaları tanımaya daha iyi hazırlayacak ve hasta güvenliği tehditlerini çözme yeteneklerini güçlendirecektir (Musharyanti vd., 2019).

Bu çalışmada tıbbi hataya yaklaşım alt boyutu puanının düşük çıkması, hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hatayı bildirme ve raporlamaya karşı tutum ve farkındalık düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmalarda tıbbi hata yaptığını belirten hemşirelik öğrencilerin oranının %10.4 ile %66.7 gibi azımsanmayacak kadar yüksek olduğu bildirilmekle birlikte (Bodur vd., 2012; Dehvan vd., 2021; Gülnar vd., 2020; Kalantarzadeh ve Hosseinejad, 2014; Karaveli Çakır, 2020; Li vd., 2021; Mankan vd., 2017), suçlanma, kınanma, ceza alma, dava edilme, sorumlu klinik öğretim elemanının ve hemşirenin tepkisinden korkma gibi nedenlerle hatayı bildirme ve raporlama oranının düşük olduğu belirtilmektedir (Bodur vd., 2012; Cebeci vd., 2014; Dehvan vd., 2021; Kalantarzadeh ve Hosseinejad, 2014; Mankan vd., 2017; Safarpour vd., 2017; Ta'an vd., 2021). İsrail’de hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilerin %50.5’inin suçlanma korkusu, %44.7’sinin ise klinik uygulamadan başarısız olma/kovulma korkusu tıbbi hatayı bildirmeyi engelleyen en önemli kişisel engellerden biri olarak gösterilmiştir (Halperin ve Bronshtein, 2019). Ürdün’de yapılan bir çalışmada ise, hemşirelik fakültesi öğrencilerinin klinik uygulamada başarılı olunması için gereken durumların bildirildiği kitapçıkta “hasta güvenliği standartlarının ihlaline yönelik potansiyel sonuçları olabilecek

herhangi bir duruma karışmış olan öğrenci, klinik alandan derhal ihraç edilir ve/veya klinik derste başarısız notu verilir” maddesi bulunduğu için öğrencilerin tıbbi hataları bildirmelerinin nadir olduğu belirtilmiştir (Ta'an vd., 2021). Karaveli Çakır (2020)'ın çalışmasında ise hemşirelik öğrencilerinin %98.6'sı hatayı bildirmekten korktuklarını ifade etmişlerdir. Korku tıbbi hata bildirimini engelleyen en önemli faktörlerden biridir. Hemşirelik öğrencileri ile iletişimi artırarak suçlayıcı ve cezalandırıcı davranış yerine hataları öğrenme fırsatına dönüştürecek bir kültür oluşturmak, öğrencilerin mesleki sorumluluğu kazanmalarını sağlayacaktır. Bu dönüşümü sağlayacak öğretim elemanlarına ve klinik lider hemşirelere büyük roller düşmektedir.

Bu çalışmada tıbbi hata nedenleri alt boyutunda, hemşirelik öğrencileri en fazla tıbbi hata yapma nedenlerinin iletişim eksikliği, sistem yetersizliği ve bilgi eksikliğinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hata yapma nedenleri, klinik ortamdaki prosedürler ve yönergeler hakkında yetersiz bilgi ve beceri eksikliği, uygun rol modellerin olmaması ve yetersiz denetimden kaynaklandığı raporlanmıştır (Bam vd., 2021; Dehvan vd., 2021; Musharyanti vd., 2019; Valiee vd., 2019). Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından sunulan Hemşirelik Lisans Eğitim Çalıştay raporuna göre, “hemşirelik eğitiminde bir öğretim üyesinin 100'ün üzerinde öğrenciye rehberlik etmeye çalıştığı, bu oranın hemşirelik eğitimi için belirlenen evrensel standartların (asgari, 10-20 öğrenciye 1 öğretim üyesi) üzerinde olduğu belirtilmektedir” (Yüksek Öğretim Kurulu, 2017). Klinik öğretim elemanının eksikliği öğrenci hemşireleri tıbbi hata yapmaya karşı savunmasız bırakmaktadır. Ayrıca yapılan bir çalışmada tıbbi hataların hemşire eksikliğinden ve hemşire/hasta oranının yüksek olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir (Musharyanti vd., 2019). Sayıca eksik olan hemşirelerin iş yükü de artacak ve öğrencileri yeterli sürede gözlemleyemeyecek ve danışmanlık yapamayacaklardır. Öğrencilere klinikte rol model olacak, öğrencileri yönlendiren ve öğrencilerin danışacağı hemşire yetersizliği de öğrencilerin tıbbi hata yapmasına neden olabilecek etkenlerin başında yer almaktadır. Öğrencilere kliniklerde uygun rol model olma ve uygulamaları denetlemede, standart oranda sorumlu klinik öğretim elemanının ve hemşirenin destek olması tıbbi hata oluşmasını engelleyecektir.

Bu çalışmada öğrencilerin yaşı ve cinsiyeti ile THTÖ arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı, sınıf düzeylerine göre ise ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin tıbbi hata nedenlerine yönelik tutum düzeyinin daha olumlu olduğu görülmektedir. Bu farkın, araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördüğü hemşirelik bölümünde ikinci sınıfta hasta güvenliği dersini almasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda yaş ve cinsiyet ile tıbbi hata tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmazken (Altuntaş vd., 2019; Gülnar vd., 2020; Solak vd., 2021), sınıf düzeyleri arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir (Altuntaş vd., 2019; Bam vd., 2021; Çınar vd., 2020; Karaahmetoğlu vd., 2019; Musharyanti vd., 2019). Çalışmalarda sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin tıbbi hata tutumlarının arttığı, bunun nedeninin de öğrencilerin klinik ortamda sahip oldukları deneyimin uzunluğu ve hasta güvenliği konusunda eğitim almalarından kaynaklandığı belirtilmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça farkındalık ve bilgi düzeyinin artması beklenen ve istenen bir durumdur.

SONUÇ

Bu çalışmanın sonucunda hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hata algıları, tıbbi hataya yaklaşımları ve tıbbi hata nedenlerine karşı tutumlarının olumsuz olduğu ve tıbbi hatalara karşı beklenen farkındalık düzeyine sahip olmadıkları bulundu. Hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hatalara karşı tutumları, hasta güvenliği kültürünün oluşmasına temel oluşturacaktır. Hasta güvenliği konusunda farkındalığı artırmak özellikle lisans eğitimi döneminde hemşirelik öğrencilerine kazandırılması gereken bir beceridir. Bu noktada hemşirelik eğitimcilere büyük roller düşmektedir. Tıbbi hatalara karşı olumlu tutum geliştirmeleri için hemşirelik müfredatı gözden geçirilmeli ve hasta güvenliği konusu farklı öğretim modelleri kullanılarak hemşirelik öğrencilerin farkındalıklarının artırılması önerilmektedir.

SINIRLILIKLAR

Bu çalışmanın sonuçları tek bir kamu üniversitesinin hemşirelik bölümü öğrencilerini kapsamaktadır. Sonuçların tüm evrene genellenememesi, araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Teşekkür

Araştırmaya katkı veren tüm öğrencilere teşekkür ederiz.

Etik Onay

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulundan 02.12.2016 tarihli, 2016/730 karar sayılı etik kurul onayı alındı. Araştırmanın yapıldığı üniversitenin hemşirelik bölümü dekanlığından izin alındı. Hemşirelik öğrencilerinin izinleri sözlü olarak, ölçek kullanımı için ise ölçek yazarından izin alındı.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek

Finansal destek yoktur.

Yazar Katkıları

Tasarım/Design: B.Ö., Veri toplama veya veri girişi yapma/Data collection or processing: B.Ö., S.P.G., N.A., Z.S., S.S., F.N.K., Analiz ve yorum/Analysis or interpretation: B.Ö., Literatür tarama/Literature search: B.Ö., S.P.G., Yazma/Writing: B.Ö., S.P.G.

KAYNAKLAR

- Alrabadi, N., Shawagfeh, S., Haddad, R., Mukattash, T., Abuhammad, S., Al-rabadi, D., Farha, R. A., AlRabadi, S., Al-Faouri, I. (2021). Medication errors: A focus on nursing practice. *J Pharm Health Serv Res*, 12(1), 78-86. <https://doi.org/10.1093/jphsr/rmaa025>
- Altuntaş, S., Güven, G., Öztürk, K., Işık, E. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin tıbbi hatalara karşı tutumları. *Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-9. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/745915>
- Bam, V., Safowaa, A., Lomotey, A. Y., Nkansah, A. S. (2021). Nursing students' perception of medical errors: A cross-sectional study in a university. *Nursing Open*, 8(6), 3152-3160. <https://doi.org/10.1002/nop2.1028>
- Baran, Z., Akın, E. (2023). Hemşire kaynaklı ilaç hatalarının nedenleri ve önlenmesine yönelik güncel yaklaşımlar: Sistemik derleme. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 58-76. <https://doi.org/10.51123/jgehes.2023.75>
- Bodur, S., Filiz, E., Çimen, A., & Kapçı, C. (2012). Ebelik ve hemşirelik son sınıf öğrencilerinin hasta güvenliği ve tıbbi hatalar konusundaki tutumu. *Genel Tıp Dergisi*, 22(2), 37-42. <https://124.im/4gsuftS>
- Cebeci, F., Karazeybek, E., Sucu, G. (2014). Öğrenci hemşirelerin hastane uygulamaları sırasında tanık oldukları tıbbi hata durumları. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 736-748. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/220139>

- Çınar, F., Pamuk, E., Ulusoy, E. F., Yılmaz, M. C. (2020). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin tıbbi hata tutumlarının belirlenmesi. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 40-51. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1029284>
- Dehvan, F., Dehkordi, A. H., Gheshlagh, R. G., Kurdi, A. (2021). The prevalence of medication errors among nursing students: A systematic and meta-analysis study. *Int J Prev Med*, 12. https://doi.org/10.4103/ijpvm.IJPVM_418_19
- Gomes, A. T. D. L., Salvador, P. T. C. D. O., Goulart, C. F., Cecilio, S. G., Bethony, M. F. G. (2020). Innovative methodologies to teach patient safety in undergraduate nursing: Scoping review. *Aquichan*, 20(1), <https://doi.org/10.5294/aqui.2020.20.1.8>
- Güleç, D., İntepeler, Ş. S. (2013). Tıbbi hatalarda tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 15(3), 26-41. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/985892>
- Gülner, E., Özveren, H., Özden, D. (2020). The relationship between moral sensitivity and medical errors attitude in nursing students. *J Forensic Leg Med*, 73, 101981. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2020.101981>
- Halperin, O., Bronshtein, O. (2019). The attitudes of nursing students and clinical instructors towards reporting irregular incidents in the medical clinic. *Nurse Educ Pract*, 36, 34-39. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2019.02.018>
- Harrison, R., Cohen, A. W. S., Walton, M. (2015). Patient safety and quality of care in developing countries in Southeast Asia: A systematic literature review. *Int J Qual in Health Care*, 27(4), 240–254. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzv041>
- Kahriman, I., Öztürk, H., Bahcecik, N., Sökmen, S., Küçük, S., Calbayram, N., Altundağ, S. (2018). The effect of theoretical and simulation training on medical errors of nurse students in Karadeniz Technical University, *J Pak Med Assoc*, 68(11), 1636-1643. <https://124.im/gfsomAI>
- Kalantarzadeh, M., Hosseinnajad, M. (2014). Underreporting of medication errors in nursing students: A threat to patient safety. *J Med Ethics Hist Med*, 7(11), 2-7. <https://jmehm.tums.ac.ir/index.php/jmehm/article/view/120>
- Kandemir, A., Yüksel, S. (2020). Cerrahi hemşirelerinin tıbbi hata tutum ve eğilimlerinin belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(2), 287-297. <https://doi.org/10.17049/ataunihem.659960>
- Karaahmetoğlu, G. U., Softa, H. K., Sarıtaş, T. (2019). Investigation of the behaviour of the nursing students' medical errors. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 26(4), 472-479. <https://doi.org/10.17343/sdutfd.486929>
- Karaveli Çakır, S. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin hasta güvenliği ve tıbbi hatalar konusundaki tutumu. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 5(3), 181-194. <https://doi.org/10.25279/sak.672087>
- Levett-Jones, T., Andersen, P., Bogossian, F., Cooper, S., Guinea, S., Hopmans, R., McKenna, L., Pich, J., Reid-Searl, K., Seaton, P. (2020). A cross-sectional survey of nursing students' patient safety knowledge. *Nurse Educ Today*, 88, 104372. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104372>
- Li, H., Kong, X., Sun, L., Zhu, Y., Li, B. (2021). Major educational factors associated with nursing adverse events by nursing students undergoing clinical practice: A descriptive study. *Nurse Educ Today*, 98, 104738. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104738>
- Makary, M. A., Daniel, M. (2016). Medical Error—The third leading cause of death in the US. *BMJ*, 353. <https://doi.org/10.1136/bmj.i2139>

- Mankan, T., Turan, G. B., Polat, H. (2017). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinde malpraktis. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 4(2), 98-104. <https://doi.org/10.17681/hsp-dergisi.276950>
- Mansour, M. (2015). Factor analysis of nursing students' perception of patient safety education. *Nurse Educ Today*, 35(1), 32-37. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2014.04.020>
- Musharyanti, L., Claramita, M., Haryanti, F., Dwiprahasto, I. (2019). Why do nursing students make medication errors? A qualitative study in Indonesia. *Journal of Taibah University Medical Sciences*, 14(3), 282-288. <https://doi.org/10.1016/j.jtumed.2019.04.002>
- Oncu, Y. A., Intepeler, S. S., Senol, S., Barutcu, C. D. (2021). Examination of nursing students' medical error attitudes within three different educational models and effecting factors. *Journal of Basic and Clinical Health Sciences*, 5(3), 179-186. <https://doi.org/10.30621/jbachs.974242>
- Öner, K., Özkan, B. (2021). Hemşirelik öğrencileri ve yeni mezun hemşirelerde stres ve yaygınlığı. *INSAC Advances in Social and Education Sciences*, 125-134. <https://124.im/M2dHbe>
- Rodziewicz, T. L., Houseman, B., Hipskind, J. E. (2022). Medical error reduction and prevention. *StatPearls* [Internet]. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK499956/>
- Rolston, J. D., Zygorakis, C. C., Han, S. J., Lau, C. Y., Berger, M. S., Parsa, A. T. (2014). Medical errors in neurosurgery. *Surg Neurol Int*, 5(10), 435. <https://doi.org/10.4103/2152-7806.142777>
- Safarpour, H., Tofighi, M., Malekian, L., Bazayr, J., Varasteh, S., Anvary, R. (2017). Patient safety attitudes, skills, knowledge and barriers related to reporting medical errors by nursing students. *Int J Clin Med*, 8(01), 1. <https://doi.org/10.4236/ijcm.2017.81001>
- Sağlık Bakanlığı. GRS güvenlik raporlama sistemi 2016 yılı istatistik ve analiz raporu. <https://124.im/7tvj3U> Erişim Tarihi: 30 Mart 2022.
- Solak, M., Uygur, R., Cihan, G., & Evci, G. (2021). İntörn hemşirelik öğrencilerin hatalı tıbbi uygulama eğilimlerinin belirlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(6), 427-435. <https://doi.org/10.17942/sted.876685>
- Stolic, S., Ng, L., Southern, J., Sheridan, G. (2022). Medication errors by nursing students on clinical practice: an integrative review. *Nurse Educ Today*, 112, 105325. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2022.105325>
- Sü, S., Özlük, B., Demirören, N. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamada deneyimledikleri stres düzeylerini azaltmada mentorlük uygulamasının etkisi. *Journal of Human Sciences*, 15(1), 280-292. <https://124.im/gIZGU>
- Ta'an, W. A. F., Suliman, M. M., Al-Hammouri, M. M., Ta'an, A. (2021). Prevalence of medical errors and barriers to report among nurses and nursing students in Jordan: A cross-sectional study. *Nursing Forum*, 56(2), 284-290. <https://doi.org/10.1111/nuf.12542>
- Uğurlu, M., Karahan, N. (2022). Anxiety and stress levels of midwifery students before and after the first clinical practice. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3), 297-306. <https://doi.org/10.51123/jgehes.2022.66>
- Valice, S., Fathi, M., Shahoei, R. (2019). Nursing students' errors and their causes: A qualitative exploration of clinical instructors' perspectives. *Journal of Patient Safety & Quality Improvement*, 7(1), 1-8. http://psj.mums.ac.ir/article_12224.html
- Vaziri, S., Fakouri, F., Mirzaei, M., Afsharian, M., Azizi, M., Arab-Zozani, M. (2019). Prevalence of medical errors in Iran: A systematic review and meta-analysis. *BMC Health Services Research*, 19(1), 1-11. <https://doi.org/10.1186/s12913-019-4464-8>

World Health Organization. Medication without Harm. <https://124.im/xKDZ0V> Erişim Tarihi: 28 Mart 2022.

World Health Organization. Patient safety. <https://124.im/kKI2W> Erişim Tarihi: 28 Mart 2022.

Yılmaz, Ş., Yalım, N. Y. (2020). The effect of medical error education on the knowledge and attitudes of nursing students. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 170-177. <https://doi.org/10.22312/sdusbed.652313>

Yüksek Öğretim Kurulu. Hemşirelik lisans eğitim çalıştayı. <https://124.im/dGNljZ> 2017. Erişim tarihi: 01 Nisan 2022.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Although awareness of medical errors is important in the working life of nurses, it is important to gain this awareness during nursing education (Safarpour et al., 2017; Stolic et al., 2022). Students' lack of recognition of the practice area in the first encounter with the patient and lack of communication skills can cause anxiety and fear (Öner & Özkan, 2021; Sü et al., 2018). This may increase the possibility of making medical errors (Dehvan et al., 2021; Li et al., 2021). So, this study aims to evaluate nursing students' attitude towards medical errors.

Method: This study was carried out in descriptive design. The universe of this study consisted of the second (n=122), third (n=64), and fourth (n= 50) grade nursing students (N= 236) who were studying in the nursing department of a public university. Nursing students studying in the first year were excluded from the study because they did not go into clinical practice at the time of the study. In the study, no sampling method was used, and data were collected from 210 nursing students, aiming to reach the whole universe. It was determined that the rate of reaching the universe was 89%. The data were collected by a questionnaire including three questions about the age, gender, and grade level of nursing students and the Scale of Attitude towards Medical Errors. the Scale of Attitude Towards Medical Errors (ATME), which was developed in Turkish in a five-point Likert type, consists of 16 items and three sub-dimensions: "Perception of Medical Error" (PME), "Approach of Medical Error" (AME), and "Causes of Medical Error" (CME) (Güleç & İntepeler, 2013). Evaluation of the scale is made between 1-5 points. The cut-off point was determined as '3' on the scale. A score below three indicates negative attitudes, and a score of 3 and above indicates positive attitudes toward medical errors. The t-test for independent groups and one-way analysis of variance (ANOVA) was used to compare the total and sub-dimensions of the scale and the characteristics of nursing students, and the advanced analysis Tukey HSD test was used to determine the difference between the groups. Ethics committee approval and permission were obtained from the dean of the nursing department of the university where the research was conducted. Permission was obtained verbally from the nursing students, and another permission was obtained from the author of the scale.

Results: It was determined that the mean age of the nursing students was 20.52 ± 1.21 and 84.3% of them were female students. It was determined that 49.5% of the students were in the second grade, 27.6% were in the third and 22.9% were in the fourth grade. It was determined that the mean score of the nursing students from the total ASME was 2.12 ± 0.32 . The mean scores obtained from the sub-dimensions were 2.95 ± 0.66 for PME sub-dimension, 1.96 ± 0.46 for the AME sub-dimension, and 2.06 ± 0.39 for CME sub-dimension. It was determined that there was no statistically significant difference between the age and gender of the nursing students participating in the study and ATME ($p > 0.05$). It was determined that there was a statistically significant difference between the grade levels of nursing students and the CME sub-dimension ($p < 0.05$), while there was no statistically significant difference ($p > 0.05$) in other sub-dimensions and the total scale. With the advanced analysis method (Tukey HSD), it was determined that the significant difference seen in the CME sub-dimension was due to the second-year students. The second-year nursing students had higher attitude scores towards the CME than the third and fourth-year nursing students (2.15 ± 0.41) were determined.

Discussion: In this study, in which nursing students' attitudes towards medical errors were evaluated, it was determined that nursing students' attitudes towards medical errors in the total scale and in all sub-dimensions were low. This result shows that nursing students do not have the desired level of attitude towards medical errors and the awareness of error reporting is low (Güleç & İntepeler, 2013). In the literature, there are controversies about nursing students' attitudes toward medical errors, some of them were reported it high (Çınar et al., 2020; Gülnar et al., 2020; Yılmaz & Yalım, 2020) and some others it was reported as low (Altuntaş et al., 2019; Karaahmetoğlu et al., 2019; Solak et al., 2021). It is stated in the studies that the reason for the high level of medical error attitude of student nurses may be that they have patient safety lessons in the education curriculum and their knowledge about patient safety has been updated, which may have increased the awareness of medical errors in students (Altuntaş et al., 2019; Bodur et al., 2012; Solak et al., 2021). Patient safety is recognized as the cornerstone of quality health care (Bam et al., 2021). For this reason,

it is important for nursing students to have the necessary knowledge and skills to identify and evaluate medical errors that may endanger patient safety (Levett-Jones et al., 2020).

Conclusion and Suggestions: As a result of the study, it was determined that nursing students' attitudes towards medical errors, their approaches to medical errors, and their attitudes towards the causes of medical errors were negatives and they did not have the expected level of awareness against medical errors. Nursing students' attitudes towards medical errors will form the basis for the formation of a patient safety culture. So, raising awareness about patient safety is a skill that should be acquired by nursing students, especially during undergraduate education. At this point, nursing educators have a great role. The nursing curriculum should be revised in order to develop positive attitudes towards medical errors, and it is recommended to increase the awareness of nursing students by using different teaching models on patient safety.